

DĖL 2022–2030 METŲ PLĖTROS PROGRAMOS VALDYTOJOS LIETUVOS RESPUBLIKOS EKONOMIKOS IR INOVACIJŲ MINISTERIJOS EKONOMIKOS TRANSFORMACIJOS IR KONKURENCINGUMO PLĖTROS PROGRAMOS PAŽANGOS PRIEMONĖS NR. 05-001-01-04-02 „SKATINTI ĮMONES PEREITI LINK NEUTRALIOS KLIMATUI EKONOMIKOS“ VEIKLOS „DIDINTI ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMĄ PRAMONĖS ĮMONĖSE“ PROJEKTŲ FINANSAVIMO SĄLYGŲ ĮGYVENDINIMO IR RODIKLIŲ BEI KRITERIJŲ VERTINIMO METODIKOS

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK), viena didžiausių verslo organizacijų Lietuvoje, kreipiasi į Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministeriją (toliau – Ministerija), reaguodama į susidariusią situaciją ir atkreipdama dėmesį į galimas rizikas, susijusias su pramonės įmonių numatomais įgyvendinti projektais, kuriems finansavimas skirtas Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2023 m. liepos 11 d. įsakymu Nr. 4-327. Minėti projektai turės būti įgyvendinti, vadovaujantis 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos ekonomikos transformacijos ir konkurencingumo plėtros programos pažangos priemonės Nr. 05-001-01-04-02 „Skatinti įmones pereiti link neutralios klimatui ekonomikos“ veiklos „Didinti energijos vartojimo efektyvumą pramonės įmonėse“ projektų finansavimo sąlygų aprašo reikalavimais (toliau – Aprašas).

Aprašo 6 dalies „Projektų atrankos kriterijai“ 3 punkte yra nustatytas specialusis atrankos kriterijus: „Projektu siekiama bent 30 proc. sumažinti tiesiogiai ir netiesiogiai išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, palyginti su energijos vartojimo efektyvumo audito ataskaitoje nurodytu bendru įmonės (pareiškėjo) išmetamu kiekiu“. Aprašo 6 dalies „Projektų atrankos kriterijai“ 4 punkte yra įtvirtintas susijęs prioritetinis kriterijus „Projektu siekiama daugiau kaip , palyginti su energijos vartojimo efektyvumo audito ataskaitoje nurodytu bendru įmonės (pareiškėjo) išmetamu kiekiu.“ Taip pat su įvardintais kriterijais turinio aspektu yra susiję ir rezultato stebėsenos rodikliai „Numatomas išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis“ (R-05-001-01-04-02-12) ir „Metinis pirminės energijos suvartojimo kiekis (iš kurio: būstai, viešieji pastatai, įmonės, kita)“ (R-05-001-01-04-02-07).

LVK atkreipia dėmesį, kad Aprašo 6 dalies 3 ir 4 punktuose numatytas 30 proc. ribinis dydis įmonės mastu yra neproporcingas ir neatitinka Aprašo 2.1. punkte numatyto siekio investuoti į energijos vartojimo efektyvumo pramonės įmonėse didinimo ir energijos vartojimo intensyvumo mažinimo, kadangi, vertinant objektyvią pramonės įmonių veiklos informaciją, ir Apraše numatytas tinkamas finansuoti išlaidas, jų pobūdį ir apimtį, pramonės įmonės neturi galimybių tokio rodiklio pasiekti, nemažindamos gamybos kiekio. Pažymėtina, kad daugeliu atveju leistinos pagal Aprašą finansuoti investicijos gali būti orientuotos ir nukreiptos tik į tam tikrus pramonės įmonių gamybos procesus, jų etapus, pramonės įmonės veiklos padalinius ir pan., todėl jos pagrįstai gali kurti teigiamą šiltnamio efekto ir pirminės energijos suvartojimo mažinimo poveikį atliekamų investicijų apimties ribose, tačiau ne bendru įmonės mastu. Šiuos argumentus patvirtina ir pagal Aprašą vykdyto kvietimo Nr. 02-013-K rezultatai, kai, vadovaujantis viešosios įstaigos Inovacijų agentūros teikiamais duomenimis, buvo gauti tik 29 projektų įgyvendinimo planai bendrai 15,57 mln. Eur sumai.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad pagal Aprašo 2.3.3 punktą leistina ilgiausia projektų veiklų įgyvendinimo trukmė yra 36 mėnesiai. Atsižvelgiant į pagal Aprašą tinkamų finansuoti išlaidų pobūdį (t.y. investicijos į įrangos įsigijimą ir senos įrangos pakeitimo nauja veiklos), tikėtina finansuotinių projektų vidutinė trukmė būtų 16 – 24 mėn. Vertinant pramonės įmonių veiklos mastu, tokios trukmės laikotarpis reiškia, kad yra tikėtini pokyčiai įmonių veiklose, siekiant išlikti konkurencingiems rinkose bei sietini su natūraliu poreikiu augti. Pastebėtina, kad pramonės įmonių plėtra (ypač regionuose) yra svarbi ne tik

pačioms įmonėms, tačiau ir visos šalies ekonomikos augimui, tačiau šie bendrieji siekiai nekoreliuoja su Apraše numatytų kriterijų nuostatomis vertinti juos įmonės mastu. Atkreiptinas dėmesys, kad yra itin maža tikimybė, jog pramonės įmonė, atlikdama energijos vartojimo auditą iki projekto įgyvendinimo plano pateikimo, ir pagal šiuos bazinius duomenis išpareigodama pasiekti tam tikras rodiklių, susijusių su taupymu, reikšmes, turės objektyvias galimybes tai realiai padaryti tokiais atvejais, kai bus vykdoma įmonės plėtra. Atitinkamai pramonės įmonės, įgyvendinančios projektus, turės stabdyti savo planus, susijusius su plėtra, mažinti gamybą arba nepasiekti numatytų rodiklių reikšmių, kas inter alia reikštų ir Apraše numatytų tikslų neįgyvendinimą bei keltų pagrįstų klausimų dėl pagal šį Aprašą skirtų finansavimo lėšų prasingumo.

LVK pažymi, kad analogiškas klausimas buvo iškilęs anksčiau ir tuomet buvo išspręstas. Dar 2022 m. Aplinkos ministerijai rengiant priemonės „Juridinių asmenų investicijoms į iškastinio kuro naudojimo pakeitimą ar sumažinimą, ir (ar) atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimą“ tvarkos aprašą, pirmoje šio tvarkos aprašo projekto redakcijoje buvo taip pat pateiktas kriterijus (reikalavimas) „<...> mažinti iškastinio kuro vartojimą, tuo pačiu mažinant ir kiekybinį šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį mažiausiai 20 proc.“ Tuomet tiek LVK, tiek kitos verslo organizacijos paprašė pataisyti šią nustatą ir patikslinti, kad 20 proc. šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažinimo reikalavimas būtų taikomas finansuojamo projekto (pvz. modernizuojamo technologinio proceso) ribose. Į šią pastabą tuomet buvo pilnai atsižvelgta.

Situacija taip pat galėtų iš esmės keistis, jeigu numatyti stebėsenos rodikliai galėtų būti vertinami skaičiuojant juos produkcijos vienetai, o ne suminiu būdu juridinio vieneto atžvilgiu. Tokia metodika sudarytų sąlygas objektyviai įvertinti pramonės įmonių investicijų efektyvumą energijos taupymo ir išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo atžvilgiu, kadangi būtų eliminuotas įmonės augimo poveikis. Atkreiptinas dėmesys, kad toks vertinimas taip pat būtų techniškai įmanomas, kadangi viešoji įstaiga Inovacijų agentūra aukščiau rašte minėto kvietimo vertinimui buvo parengusi ir taikė išplėstinį Aprašo 3 priedo variantą (excel) formatu, todėl yra sukaupusi bazinių reikšmių informaciją apie rodiklių reikšmes produkcijos vieneto atžvilgiu. LVK mano, kad toks vertinimas nebūtų neprieštaraujantis Aprašo nuostatomis, kadangi nei Apraše, nei stebėsenos rodiklių aprašymo kortelėse nėra tiksliai įvardinta ir konkretizuota samprata „bendras įmonės mastas“, t.y. nėra vienareikšmiškai nurodyta, kad poveikis įmonės mastu privalo būti traktuotinas tik suminiu būdu konkretaus juridinio vieneto atžvilgiu.

Vadovaudamiesi šiame rašte pateikta informacija ir argumentais, prašome Ministerijos atsižvelgti į didelę riziką pramonės įmonėms nepasiekti suminių rodiklių bei kriterijų reikšmių ir tokių reikalavimų galimą neigiamą įtaką bei spręsti šią problemą arba keičiant Aprašą, numatant, kad 30 proc. išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažinimo reikalavimas būtų taikomas projekto ribose, arba įpareigojant viešąją įstaigą Inovacijų agentūrą rodiklių ir kriterijų reikšmių vertinimui taikyti objektyviai pagrįstą ir proporcingą vertinimo metodiką, t.y. skaičiuoti vertes ne suminiu bendro juridinio vieneto metu, o išvestiniu būdu, t.y. produkcijos vienetai.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Generalinės direktorės pavaduotojas

Emilis Ruželė